

**UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI GESTIUNEA AFACERILOR
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI GESTIUNEA AFACERILOR
DOMENIUL MANAGEMENT**

**TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT**

**ROLUL MANAGEMENTULUI DE MEDIU
ÎN PROMOVAREA DEZVOLTĂRII DURABILE**

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC
PROF. UNIV. DR. LIVIU ILIEȘ**

**DOCTORAND
SUCIU RALUCA-MARIA**

**CLUJ-NAPOCA
2014**

CUPRINS REZUMAT

CUPRINSUL TEZEI 2

CUVINTE CHEIE 6

INTRODUCERE, SCOPUL CERCETĂRII 6

METODOLOGIA DE CERCETARE, DESCRIEREA STRATEGIEI DE CERCETARE 6

ÎNTREBĂRILE DE CERCETARE 7

CONCLUZII GENERALE 9

RECOMANDĂRI 12

CONTRIBUȚII PERSONALE 13

DIRECȚII DE DEZVOLTARE A CERCETĂRII 14

BIBLIOGRAFIE 15

CUPRINS	2
CONSIDERAȚII INTRODUCATIVE. ARGUMENTAREA ȘI RELEVANȚA TEMEI DE CERCETARE	5
CAPITOLUL 1. POLITICILE PUBLICE DE MEDIU – DEZVOLTAREA ÎNSPRE NOI CONCEPTE ȘI NOI ABORDĂRI	8
1.1. Politicile de mediu. Delimitarea domeniului.	8
1.2. Tradiție versus inovație în elaborarea politicilor publice de mediu	10
1.3. Politica publică, politica publică de mediu: concepte fundamentale	16
1.4. Modele de politică publică	17
1.5. Politica de mediu: rezultat al interacțiunii dintre măsurile de control al externalităților și interese, conform teoriei alegerii publice (modelul alegerii publice)	20
1.6. Provocarea politicilor de mediu pe termen lung	26
1.7. Concluzii	28
CAPITOLUL 2. INSTRUMENTELE POLITICII PUBLICE DE MEDIU	30
2.1. Inovație versus incrementalism în politica de mediu	30
2.2. Evoluția domeniului de cercetare al instrumentelor politicii de mediu. Concepte.	31
2.3. Externalitățile de mediu	33
2.4. Eșecurile pieței – potențiale soluții	34
2.5. „Noile instrumente” ale politicii publice de mediu. Cum s-au impus în repertoriul politicii publice de mediu contemporane?	37
2.6. Ce sunt „noile” instrumente ale politicii publice de mediu? Unde se încadrează în repertoriul instrumentelor politicii de mediu?	41
2.7. Piețele ecologice, formă complexă de manifestare a instrumentelor de piață și de integrare a politicilor economice și de mediu. Beneficiile piețelor și ale proprietății private.	46
2.8. Concluzii	49
CAPITOLUL 3. DE LA GUVERNARE LA GUVERNANȚĂ ÎN POLITICA PUBLICĂ DE MEDIU	51
3.1. Distincții conceptuale	51
3.2. De ce conceptele de politică de mediu sau guvernare nu (mai) sunt adecvate?	52
3.3. Perspectiva largă asupra guvernancei, în literatura de științe politice sau relații internaționale	54
3.4. Discuții critice relevante pentru domeniul guvernancei de mediu	57
3.5. Guvernanța – o soluție pentru design-ul politicii publice de mediu. Modele ideale ale guvernancei prezentate în literatură și tendințele recente de hibridizare	59
3.5.1. Relevanța conceptului de guvernance în contextul politicilor de mediu	59
3.5.2. Aplicabilitatea guvernancei de mediu	61
3.5.3. Guvernanța de mediu – definiție, modele ale guvernancei de mediu	65
3.6. Guvernanța de mediu globală	78
3.6.1. Acorduri de mediu internaționale	79
3.6.2. Uniunea Europeană	80
3.6.3. Dincolo de regimuri internaționale, guvernancea de mediu globală	81
3.6.4. Limite și propuneri privind ameliorarea guvernancei globale de mediu	84
3.6.5. Efecte ale guvernancei globale de mediu: standardele de mediu	88
3.6.6. Efecte ale guvernancei globale de mediu: întărirea standardelor de mediu	90
3.6.7. Efecte ale guvernancei globale de mediu: costurile conformării	94
3.7. Concluzii	95
CAPITOLUL 4. DEZVOLTAREA DURABILĂ ȘI POLITICILE DE MEDIU	96
4.1. Conceptul de dezvoltare durabilă	96
4.2. Abordarea strategică a dezvoltării durabile	98
4.3. Contribuția Uniunii Europene la promovarea dezvoltării durabile	100

4.4. Obiectivele reactualizate ale dezvoltării durabile (2012)	103
4.5. Se poate operaționaliza și măsura dezvoltarea durabilă?	112
4.6. Teorii privind determinarea impactului asupra mediului, ca punct de plecare pentru urmărirea obiectivelor de sustenabilitate. Rolul tehnologiei în promovarea dezvoltării durabile.	114
4.7. Cum aplicăm dezvoltarea durabilă? Adaptarea instrumentelor de politică publică pentru obiectivele dezvoltării durabile	124
4.8. Nevoia de acțiuni inovative la nivel local (abordarea de jos-în-sus pentru promovarea dezvoltării durabile). De ce au eșuat modelele tradiționale?	130
4.9. Dimensiunea dezvoltării economice ca parte a sustenabilității: creștere versus creștere inteligentă din perspectiva comunităților locale	131
4.10. Sectorul privat și dezvoltarea durabilă	139
4.11. Conceptul de consum durabil și rolul său în promovarea dezvoltării durabile	141
4.12. Concluzii	143
CAPITOLUL 5. NOI PARADIGME ȘI TENDINȚE ÎN POLITICA DE MEDIU. LOCUL ȘI ROLUL SISTEMELOR DE MANAGEMENT DE MEDIU VOLUNTARE	145
5.1. Marketizarea politicii de mediu. Forme de manifestare a marketizării politicii de mediu	145
5.1.1. Forțe care au determinat marketizării politicii de mediu	150
5.1.2. Rolul reglementării private în contextul politicii ecologice	153
5.1.3. Organizații de la care emană reguli și standarde de mediu private, pe care statele le acceptă și companiile le implementează	154
5.2. Sisteme de management de mediu certificate și rolul de promovare a performanței ecologice	160
5.2.1. Schema de management și audit ecologic a Uniunii Europene (EMAS)	161
5.2.2. Standardul ISO 14001	162
5.3. Lărgirea sferei de aplicare a politicilor publice de mediu: rolul societății. Limitele politicii de mediu în contextul societății	165
CAPITOLUL 6. STUDIU EMPIRIC ASUPRA MANAGEMENTULUI PRIVAT DE MEDIU ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII DURABILE	173
6.1. Introducere, scopul cercetării	173
6.2. Metodologia de cercetare, descrierea strategiei de cercetare	175
6.3. Întrebări de cercetare	179
6.4. Limite ale cercetării	182
6.5. Prezentarea și analiza datelor colectate prin analiza de documente (grilă de analiză de document)	184
6.5.1. Argumente pentru recurgerea la acest tip de instrument	184
6.5.2. Problema accesului la date	186
6.5.3. Elaborarea instrumentului	189
6.5.4. Descrierea și aplicarea grilei de analiză	197
6.5.5. Discuția indicatorilor sustenabilității practicilor private de mediu după aplicarea grilei de analiză	197
6.5.6. Concluzii	212
6.6. Prezentarea și analiza datelor colectate prin interviuri cu manageri privați sau responsabili pentru politici de mediu în cadrul companiilor private	213
6.6.1. Descrierea și aplicarea instrumentului	213
6.6.2. Prezentarea și analiza datelor	214
6.6.3. Considerente finale, concluzii	244
6.7. Prezentarea și analiza datelor colectate prin interviuri cu experți și consultanți în implementarea sistemelor de management de mediu	250
6.7.1. Descrierea instrumentului	250
6.7.2. Prezentarea și analiza datelor	251

6.7.3. Concluzii	265
6.8. Discutarea rezultatelor în contextul întrebărilor de cercetare	267
CAPITOLUL 7. CONCLUZII GENERALE, RECOMANDĂRI, CONTRIBUȚIE PERSONALĂ, LIMITE ALE CERCETĂRII, DIRECȚII DE CERCETARE	288
7.1. Concluzii generale	288
7.2. Limite ale cercetării	293
7.3. Recomandări	294
7.4. Contribuții personale	296
7.5. Direcții de dezvoltare a cercetării	297
BIBLIOGRAFIE	299
ANEXA 1. Ghiduri de interviu	311
ANEXA 2. Lista firmelor incluse în cercetare (interviuri)	315

Cuvinte cheie

Management de mediu, politică de mediu, instrumente voluntare, guvernanta de mediu, guvernanta privata de mediu, dezvoltare durabila, ISO 14001.

Introducere, scopul cercetării

Politica de mediu modernă este fundamentată pe asumția că economia și mediul trebuie reconciliate și unite, printr-o abordare nouă, complexă, care să reducă discrepanțele dintre cele două. Într-o idee similară, scopul prezentei cercetări este evaluarea compatibilității practicilor private voluntare privind mediul cu obiectivele generale ale dezvoltării durabile; totodată, căutăm să operaționalizăm acest scop în contextul unei abordări moderne a politicii de mediu, respectiv teoria guvernantei de mediu.

Acest scop general poate fi operaționalizat mai specific astfel:

- evaluarea și diagnoza managementului de mediu la nivelul companiilor în România;
- analiza contextului în care firmele au aderat la sisteme de management de mediu certificate (în special standardul ISO 14001) și a modului în care le implementează;
- aderarea la acest standard trebuie înțeleasă în contextul din România, pentru a putea genera condiții de politică publică în care noi instrumente voluntare, cu un conținut normativ care să genereze sustenabilitate, să poată fi implementate de companii.

Metodologia de cercetare, descrierea strategiei de cercetare

Cercetarea de față a fost structurată pe trei niveluri, recurgând la două metode de cercetare (analiza de document și interviul semi-structurat) și două tipuri de instrumente de cercetare. Nivelurile cercetării corespund unui proces de descoperire, prin parcurgerea unor surse diferite, fiecare sursă adăugând la înțelegerea conceptelor, completând răspunsurile.

Nivelul 1 constă în analiza documentelor disponibile public ale companiilor private. Instrumentul de cercetare este o gîlă de analiză a documentelor care are ca scop principal identificarea abordărilor voluntare implementate la nivelul sectorului privat și evaluarea sustenabilității acestora. Obiectivele aplicării acestui instrument sunt foarte flexibile, urmînd o diagnoză a abordărilor voluntare, a disponibilității sectorului privat de a-și asuma obiective de sustenabilitate în mod voluntar, amploarea acestui fenomen, formele de manifestare a guvernantei de mediu prin abordări voluntare.

Nivelul 2. Acest nivel presupune elaborarea a trei ghiduri de interviu semi-structurat, care vizează manageri privați, experți din ONG-uri, consultanți și funcționari publici.

Scopul principal al interviului este să înțelegem factorii care influențează această atitudine (eventuală disponibilitate) la nivelul companiilor: ce factori pot influența pozitiv companiile în asumarea unor instrumente voluntare și aplicarea lor eficiente.

Nivelul 3 al cercetării presupune articularea rezultatelor nivelelor 1 și 2 în termeni de influență, impact, schimbare înspre guvernanta și sustenabilitate. Practic, aici analizăm condițiile / factorii care facilitează (sau, dimpotrivă, subminează) guvernanta de mediu și conținutul său normativ, dezvoltarea durabilă. În fine, orice măsuri am putea desprinde din cercetare, acestea trebuie formulate ca recomandări, propuneri de politici publice sau de instrumente, soluții pentru facilitarea dezvoltării durabile prin activitățile economice ale companiilor private.

Întrebările de cercetare

Nivelul 1. Companii, grilă de analiză de documente

Q 1. Într-o societate democratică trebuie să existe un grad ridicat de disponibilitate de a adopta bune practici de mediu din partea companiilor. Așadar, întrebarea de cercetare este: dacă / în ce măsură există o astfel de disponibilitate de a recurge la abordări voluntare la nivelul companiilor?

Q 2. Diferențierea între aspirații / atitudini de management de mediu la nivelul companiilor și comportamente benefice față de mediu. Această divergență între bune intenții (Q1) și bune practici poate fi redusă numai printr-o abordare multiplă: schimbarea comportamentului față de mediu al companiilor este nu este o problemă simplă de coerciție.

Q 3. Cum poate fi creată / sporită disponibilitatea de a recurge la instrumente voluntare ca și modalitate de a contribui la politica publică de mediu?

Q 4. Cum interpretează companiile politica publică de mediu? Există (cel puțin) un discurs al modernizării ecologice în România la nivelul politicii publice de mediu?

Nivelul 2. Interviuri experți (manageri privați, experți din ONG-uri, consultanți, funcționari publici)

Prin nivelul secundar al cercetării am încercat să plasăm practicile de management de mediu într-un cadru mai larg de piață și politică publică, dar și într-un context al paradigmatelor teoretice privind sustenabilitatea. Scopul nu este să le raportăm calitativ la teorie și să constatăm deficiențe, ci să determinăm modul în care teoria sustenabilității poate contribui (prin obiective, cadre strategice și creare de rețele) la dezvoltarea practicilor de management de mediu.

Q 5. Poate fi promovată sustenabilitatea și printr-o mobilizare largă, a unor categorii eterogene de forțe și grupuri de interese, care pot influența activitățile companiilor? Pot fi

identificați alți actori, ale căror decizii de zi cu zi, au impact mai mare și mai direct asupra tiparelor de utilizare a resurselor decât politica publică reglementativă?

Q 6. Poate fi abordată sustenabilitatea prin mecanisme voluntare? De ce?

Q 7. Evaluarea legăturii între politicile publice de mediu și managementul privat de mediu și investiții, inovație, performanță la nivelul companiilor.

Q 8. Există o valoare instrumentală atașată managementului de mediu și raportării ecologice a firmei? Există presiuni concurențiale în care standardele de mediu să fie relevante?

Nivelul 3. Condiții și factori pentru sustenabilitate: politici publice, private, altele; relevanța acestora pentru sustenabilitate

Întrebări de cercetare care vizează guvernarea de mediu și guvernarea privată de mediu în România (Q 9-Q 19):

- Dacă guvernarea a înlocuit, într-o manieră semnificativă, guvernarea în domeniul mediului (evaluare cantitativă).
- Evaluarea calitativă a tranziției de la guvernare tradițională la noi modele de guvernare în domeniul mediului, în România.
- Interacțiunea dintre mecanisme noi de guvernare cu cele vechi de reglementare, analiza interacțiunii dintre niveluri, a nivelului de participare al actorilor din afara guvernului.
- Identificarea unor procese în practica companiilor private și la nivelul politicilor de mediu care să poată fi asimilate temelor principale ale guvernării prezente în literatura domeniului.
- Cine ar trebui implicat în guvernare și cum se decide acest aspect?
- Ce roluri ar trebui să joace diferitele categorii de actori instituționali sau individuali și cum se determină acestea?
- Care este nivelul adecvat pentru luarea deciziilor (local, regional, național, unități administrative, unități naturale).
- Cine este responsabil, în cele din urmă, pentru procesele decizionale care implică multiple organizații situate la niveluri diferite?
- Care surse de informație vor fi utilizate în procesele decizionale și cum este evaluată validitatea diferitelor surse de informații?
- Evaluarea finalităților sociale și de mediu – concentrarea pe indicatori de performanță vs. schimbări pe termen lung în comportamente / atitudini (organizaționale și individuale).

Concluzii generale

Ceea ce a fost cu totul neașteptat legat de paradigma responsabilității sectorului de afaceri și a optimismului tehnofil care predomină literatura de specialitate a fost faptul că managerii privați așteaptă ca sectorul public să își asume conducerea acestui proces (să conducă, ghideze, informeze, reglementeze); în orice caz, concluzia privind rolul secundar pe care și-l alocă / asumă managerii privați este în contradicție cu ceea ce promovează literatura de specialitate. Așadar, avem motive serioase să punem la îndoială ipoteza fundamentală a modernizării ecologice privind relevanța în scădere a statului în guvernanta de mediu și să credem că există încă un rol important de jucat de stat în acest domeniu, în contextul din România, indiferent că vorbim despre dezvoltare durabilă, sau manifestări mai concrete ale acesteia (eco-eficiență, performanță ecologică, eficiență energetică, reciclare etc.).

Învățarea. Am apreciat această variabilă ca fiind una dintre cele mai relevante din perspectiva concluziilor cercetării. Pe termen lung, raportându-ne la problema impactului de mediu ca fiind parte integrantă a activităților economice curente, sunt vizibile schimbări la nivel de comportamente individuale, membrii organizației colaborând la identificarea și soluționarea impacturilor de mediu. Organizațiile cu bune practici de mediu sunt organizațiile în care angajații au învățat în permanență, sunt conectați la realitatea pieței și politicilor publice locale, naționale și europene.

Variabile care influențează eficiența sistemelor de management de mediu la nivelul organizațiilor private

Variabila	Managementul de mediu este eficient atunci când:	Managementul de mediu este formal atunci când:
(Eco-) eficiență	-reducerea impactului de mediu poate genera eficiență (reducere de costuri)	- reducerea impactului de mediu nu generează eficiență (reduceri de costuri nesemnificative)
Tipul de beneficiu	-se urmărește un beneficiu privat	-se urmărește un beneficiu public
Externalizarea costurilor	-costurile nu pot fi transmise (lanț furnizare industria auto)	-costurile pot fi transmise (stat, în contracte publice)
Competitivitate	-piața este competitivă (preț resurse)	-piața este reglementată (preț resurse)
Piață	-există mulți clienți	-există puțini clienți / un client (statul)
Finanțare	-există acces doar la capital privat	-există acces la fonduri publice (construcții)
Distanța față de concurență	-competitorii sunt la distanță (nu recurg la practici de mediu similare)	-există competitori imediați (proximitatea față de competiție, în mod paradoxal, reduce presiunea pentru standarde de mediu)
Rolul marketing-ului	-marketingul este foarte important pentru companie, la fel și imaginea publică	-compania nu este nevoită să facă eforturi deosebite de marketing (infrastructură, resurse, stat, servicii)

		ecologice)
Comunitatea	-avem proximitate (fizică) a comunității	-avem distanță față de zone locuite (vecini)

Barierile cele mai relevante pentru dezvoltarea sistemelor de management de mediu la nivelul companiilor, așa cum rezultă din prezenta cercetare, sunt:

- Eșecul includerii managementului de mediu ca și componentă a strategiei generale privind activitatea economică;
- Așteptarea ca orice îmbunătățiri de mediu să fie corelate cu „subvenții”: politici publice care să finanțeze investițiile în noi tehnologii sau măcar să atașeze un stimulent semnificativ (reduceri de impozite / taxe locale consistente);
- Limitarea și reducerea managementului de mediu la acțiuni simple, fără să fie implicate mecanisme sau proceduri explicite privind atingerea unor obiective strategice;
- Supraestimarea efortului financiar, uman și de timp implicat în implementarea unui sistem de management de mediu eficient;
- Lipsa de prioritizare a considerentelor de mediu care, deși prezente în activitatea de zi cu zi a companiilor, sunt considerate mai puțin relevante decât alte politici secundare (sănătate publică, ocupațională sau protecția consumatorilor), care sunt mai direct și imediat legate de un potențial risc pentru companie (vânzări, imagine publică, parteneriate, amenzi).
- Transferul în sus al responsabilității. Lipsa de prioritate nu este determinată de atitudinea personală a managerilor față de managementul de mediu sau agenda de mediu, în general, ci mai degrabă de lipsa de interes sau credibilitate la nivelul comunității / pieței. O problemă în asumarea responsabilității pentru problemele de mediu (în special cele care reprezintă externalități la nivel de comunitate) este problema de „free-riding”. Respondenții au considerat că noile practici sunt blocate de această percepție că piața / comunitatea nu va răsplăti pe cei care inițiază proiecte de management ecologic, iar aceștia vor risca să rămână doar cu costurile.
- Inacțiunea. Cu toate că managerii privați consideră importantă și relevantă agenda publică a mediului și acceptă, în principiu, „responsabilitatea” identificării de soluții pentru a îmbunătăți performanța ecologică a sectorului privat (disponibilitate teoretică), nu acționează în spiritul acestor convingeri, nu alocă fondurile necesare, nu direcționează resursa umană necesară pentru a genera astfel de schimbări la nivelul organizației (disponibilitate *de facto*). Am distins între disponibilitatea teoretică / la nivel de atitudine și disponibilitatea *de facto*, efectuarea

schimbărilor necesare pentru a crește performanța ecologică a firmei și a genera beneficiile care decurg din reducerea costurilor.

- Preferința pentru presiune externă. Frecvența mare a trimerilor la penalități serioase ca precondiție pentru practicile de mediu eficiente la nivelul companiilor (exprimat și ca deziderat de egalizare a condițiilor de piață prin reglementare obligatorie) provoacă, din nou, ideea abordărilor voluntare bazate pe promovarea beneficiilor inerente pentru companie. Respondenții au susținut, în mare majoritate, ideea de reglementare de mediu, dezvoltată la nivel local, participativ, implementată corect. Pe măsură ce am investigat percepția asupra abordărilor voluntare am considerat că sfera de acțiune pe care am alocat-o inițial unor asemenea scenarii pentru dezvoltarea guvernantei de mediu este tot mai îngustă. Evaluăm mai optimist potențialul companiilor mari de a contribui la dezvoltarea practicilor de mediu voluntare, dat fiind potențialul de a influența mai mult piața, deținători de interese relevanți, furnizori / parteneri contractuali.
- Lipsa infrastructurii adecvate, a serviciilor publice oferite companiilor. Administrația locală trebuie să gestioneze problema integrat, protejând operatorii privați de eforturi și costuri inutile, eliminând ineficiențele. Alți respondenți și-au exprimat disponibilitatea de a se întâlni la jumătatea drumului cu autoritățile locale în privința unor probleme precum recilarea deșeurilor, valorificarea reziduurilor din producție. Managerii semnalează lipsa unui sistem integrat, operat de autoritățile locale, care să faciliteze activitățile de mediu: baze de date cu firme specializate, facilități de transport.
- Costurile și riscul asociat acestora. Managementul ecologic este asociat mai degrabă cu costurile suplimentare pentru companie și nu cu economii semnificative privind costurile de producție. Justifică inacțiunea legată de unele probleme de mediu prin lipsa de acțiune relevantă pentru mediu la nivel de sector public. Costurile de mediu sunt considerate riscante mai ales în perioada post-criză și la limita recesiunii din prezent, când poziția pe piață este incertă. Cele mai frecvente sunt investițiile pentru îmbunătățiri incrementale ale eco-eficienței, considerată o abordare mai puțin riscantă pe termen scurt.
- Pregătirea personalului. Am constatat că anagjații cu responsabilități legate de politica de mediu nu cunosc domeniul protecției mediului sau managementului de mediu suficient încât să înțeleagă sistemul de management de mediu raportat la un rol mai larg, la finalități. Sustenabilitatea nu este un concept simplu și nu poate fi învățat la locul de muncă, dacă

depășim stadiul discuției despre obligații legale minime și ne raportăm la finalitățile dezvoltării durabile ca ghid pentru activitatea unei companii.

- Decredibilizarea politicii de mediu. Unii respondenți s-au declarat frustrați de ceea ce realizează că s-ar putea face mai bine și nu există cerere din partea pieței sau din cauza corupției din sectorul public ajunge să fie efectuat formal, fără să genereze beneficii de mediu, cu toate că resurse semnificative sunt cheltuite de firme.

Recomandări

Am plecat în cercetare de la analiza abordărilor voluntare și a contextului care să le faciliteze și să le maximizeze potențialul. Însă, acest lucru nu exclude faptul că acestea pot funcționa numai în contextul unei politici de mediu mai coerente în ansamblul său, adică un mix mai eterogen de instrumente de piață și instrumente voluntare și un efort major din partea statului de a le promova, a informa, a educa, a furniza structuri de sprijin. Sistemele de management ecologic, instrumentele și practicile identificate la nivelul companiilor private, au un rol semnificativ în încurajarea performanței ecologice a companiilor, dar interviurile au indicat că astfel de sisteme necesită facilitare din partea statului, că abordările voluntare nu funcționează în mod independent de restul politicii de mediu, sunt necesare stimulente, instrumente de piață și strategii de cointerensare. Deși ipoteza relației de tip câștig-câștig între performanța de mediu și cea ecologică nu a fost infirmată, manifestarea acestui scenariu pare să fie foarte contextualizată: respectiv, partea de câștig economic pare să fie mai degrabă o oportunitate decât o garanție și necesită facilitare de politică publică, de piață, de consum etic, de context economic favorabil în care să se manifeste valori și comportamente sociale consolidate.

Am desprins două direcții pentru recomandări de măsuri care să contribuie la consolidarea managementului de mediu privat:

Statul, prin legislație, transparență, identificarea și eliminarea practicilor corupte, poate contribui la dezvoltarea practicilor private voluntare.

Unele comportamente private sunt corelate cu eco-eficiența sau consumul de resurse. Altele nu au beneficii financiare asociate, prin urmare trebuie creat cadrul din care să rezulte astfel de beneficii financiare, prin taxarea poluării în așa fel încât orice îmbunătățire incrementală să aducă un beneficiu incremental, și reciproc, orice înrăutățire să genereze un cost.

Obligații privind transparența: este necesară legislație care să facă rapoartea de mediu obligatorie și publică, să fie acoperite de un cadrul legal similar accesului la informații publice. Interesul public este ușor de justificat în cazurile de impact asupra mediului.

Soluții de politică publică inovative: dacă economia admite lipsa de raționalitate a consumatorului, atunci și politica publică de mediu ar trebui să o facă. Sunt studii care plasează comportamentul de mediu în contextul științelor comportamentale și care ar putea conduce la soluții inovative.

Insuficiente mecanisme de guvernare: există o discrepanță între disponibilitate și inițiativă, respectiv între inițiativa publică și capacitatea/competența legală. Se resimte nevoia de descentralizare a unor competențe de mediu și a resurselor rezultate din aplicarea instrumentelor economice (taxe de mediu locale). Capacitatea este relevantă pentru ca instrumentele economice să reziste atacurilor în justiție, orice taxă va fi contestată și supusă revizurii de către instanțe (a se vedea bătălia juridică între Consiliul Local Giurgiu și Combinatul AcelorMittal pentru taxa locală de poluare).

Piața, prin desprinderea sistemelor de management de mediu de formalismul rezultat din relația cu statul (achiziții, controale), și asocierea acestuia cu eficiența, competitivitatea, concurența, poate genera practici de mediu eficiente.

Scenariul care se axează pe piață trebuie completat de măsuri de dereglementare privind prețurile la energie, acordarea de ajutoare de stat, alte subvenții, facilitatea activităților unor firme de servicii ecologice în relațiile cu statul etc.

Dezvoltarea unui standard simplu privind sustenabilitatea. Standardul ISO 14001 este răspândit și funcționează pentru calitatea de a orienta practicile fără prea multe detalii teoretice. Multe firme nu înțeleg rolul complex al unui sistem de management de mediu, dar am întâlnit și bune practici și companii care au învățat să dezvolte sistemul de management de mediu în beneficiul companiei, dincolo de aspectele de conformare. Se poate învăța din experiența ISO 14001, standard care a plasat managementul de mediu pe agenda companiilor ca o alternativă de a asigura conformitatea cu legislația. Presupunem că un standard de sustenabilitate ar putea crea o astfel de alternativă plecând de la obiective mai largi. Există la nivel global organizații care experimentează cu astfel de standarde, dar ceea ce a rezultat până în prezent este fie foarte complex, fie prea vag. O variantă operaționalizată mai clar ar avea mai mult succes, ar putea fi orientată spre proceduri simple, inspirate din management, nu din politica publică sau teoria guvernării de mediu.

Contribuții personale

Considerăm o contribuție la cercetarea domeniului reunirea unor teme conexe într-un cadru comun de cercetare. Metodologia reunește aspectele de management, politică publică,

economie și dezvoltare durabilă într-o cercetare menită să plaseze managementul de mediu în centrul tuturor acestor surse de presiune și influență, pentru a determina măsurile care pot contribui la consolidarea managementului de mediu ca activitate relevantă în strategiile de afaceri ale organizațiilor private.

Direcții de dezvoltare a cercetării

Cercetarea atinge multe teme care necesită un cadru teoretic mai integrat pentru a fi relaționate clar din perspectiva relevanței pentru managementul privat de mediu. Am făcut deja o serie de conexiuni generale, dar poate fi dezvoltat un model teoretic cu o serie de variabile definite clar, cu o componentă exploratorie mai mică și o componentă analitică mai mare (ca proiecte viitoare de cercetare).

O arie de interes pe care am desprins-o din această cercetare este analiza politicilor de mediu ale firmelor și, eventual, elaborarea unor ghiduri pentru politici coerente și aliniate la cadrul normativ al dezvoltării durabile. O problemă esențială de management este determinarea obiectivelor. Am constatat că aceasta este prima deficiență a managementului de mediu în cazul companiilor din România: politici de mediu superficiale și generale, care nu sunt revizuite și nu evoluează împreună cu celelalte componente strategice esențiale.

Abordarea realității cooperării public–private în domeniul mediului. Considerăm aceste concluzii ca fiind un punct de plecare pentru cercetări ulterioare, care să analizeze obiectiv în primul rând exemple concrete de cooperare public-privată și acorduri voluntare.

Bibliografie:

1. Albert, C., „Participatory Scenarios in Developing and Implementing Long-term Policies: Potential Benefits and Attributes of Influence”, în Siebenhüner, B., Arnold, M., Eisenack, K. și Jacob, K. (editori), *Long-Term Governance for Social-Ecological Change*, Routledge, 2013, pp. 200-218.
2. Aldy, J.E. și Stavins, R.N., „The Promise and Problems of Pricing Carbon: Theory and Experience”, 2012, *Journal of Environment and Development*, vol. 21, nr. 2, pp. 152-180.
3. Alesina, A. și Passarelli, F., „Regulation versus Taxation”, 2011, Harvard Institute of Economic Research Discussion Paper No. 2191, [Online] disponibil la http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1703064, accesat la data de 1 octombrie 2014.
4. Amin, A., Cameron, A. și Hudson, R., *Placing the Social Economy*, London: Routledge, 2002.
5. Auld, G., Cashore, B. și Renckens, S., „Governance Components in Private Regulation. Implications for Legitimacy, Authority and Effectiveness”, în Kanie, N., Andresen, S. și Haas, P.M., *Improving Global Environmental Governance: Best Practices for Architecture and Agency*, Abingdon, Oxon: Routledge, 2014, pp. 152-173.
6. Bähr, H., *The Politics of Means and Ends. Policy Instruments in the European Union*, Ashgate, 2010 (eBook).
7. Barde, J.P., „Economic Instruments in Environmental Policy: Lessons from the OECD Experience and their Relevance to Developing Economies”, OECD Development Centre, Working Paper No. 92 (formerly Technical Paper No. 92), 1994, [Online] disponibil la <http://www.oecd.org/dev/1919252.pdf>, accesat la data de 1 octombrie 2014.
8. Barde, J.P., „Lessons from the Past and Challenges for the Future. Stockholm Thirty Years on: Progress Achieved and Challenges ahead in International Environmental Co-operation”, International Conference Proceedings, 17-18 June 2002, Ministry of Environment. Stockholm, Regeringskansliet. (2002).
9. Barry, J. și Smith, G., „Green Political Economy and the Promise of Social Economy” în Dauvergne, P. (editor), *Handbook of global environmental politics*, Edward Elgar Publishing, 2005, pp. 249-269.
10. Barry, J., *The Politics of Actually Existing Unsustainability. Human Flourishing in a Climate-Changed Carbon-Constrained World*, Oxford: Oxford University Press, 2012.
11. Barton, J.R., Jenkins, R., Bartzokas, A., Hesselberg, J. și Knutsen, H.M., „Environmental Regulation and Industrial Competitiveness in Pollution-Intensive Industries”, în Parto, S. și Herbert-Copley, B. (editori), *Industrial Innovation and Environmental Regulation: Developing Workable Solutions*, Tokio: United Nations University Press, 2007, pp. 51-80.
12. Beatley, T., *Green Urbanism: Learning from European Cities*, Island Press, Washington D.C., 2000.
13. Bernauer, T. și Betzold, C., „Civil Society and Global Environmental Governance”, *The Journal of Environment and Development*, 2012, vol. 21, nr. 1, pp. 62-66.
14. Bevir, M. (editor), *Encyclopedia of Governance*, Thousand Oaks, CA: Sage, 2007.
15. Blühdorn, I., „The Politics of Unsustainability: COP15, Post-Ecologism, and the Ecological Paradox”, 2011, *Organization & Environment*, vol. 24, nr. 1, pp. 34-53.
16. Bomberg, E. și Stubb, A. (editori), *The European Union – How Does It Work?*, Oxford University Press, 2003.
17. Borzaga, C. și Defourny, J. (editori), *The Emergence of Social Enterprise*, London: Routledge, 2001.
18. Bosquet, B., „Environmental Tax Reform: Does it Work? A Survey of the Empirical Evidence”, 2000, *Ecological Economics*, vol. 34, nr. 1, pp. 19-32.
19. Bruner, M. și Oelschlaeger, M., „Rhetoric, Environmentalism, and Environmental Ethics”, 1994, *Environmental Ethics*, vol. 16, nr. 4, pp. 377-396.
20. Burchell, R.W. și Mukherji, S., „Conventional Development Versus Managed Growth: The Costs of Sprawl”, 2003, *American Journal of Public Health*, vol. 93, nr. 9, pp. 1534-1540.
21. Byrne, M.M., „Is Growth a Dirty Word? Pollution, Abatement and Endogenous Growth”, 1997, *Journal of Development Economics*, vol. 54, nr. 2, pp. 261-284.
22. Camerer, C., „Behavioral Economics: Reunifying Psychology and Economics”, 1999, *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, vol. 96, pp. 10575-10577.
23. CERES (Coalition for Environmentally Responsible Economies), „25th Anniversary. The Future Is Now. 2013 Annual Report”, [Online] disponibil la <http://www.ceres.org/resources/reports>, accesat la data de 1 octombrie 2014.
24. CERES (Coalition for Environmentally Responsible Economies), „The Future Is Possible. 2012 Annual Report”, [Online] disponibil la <http://www.ceres.org/resources/reports>, accesat la data de 1 octombrie 2014.
25. CERES, (Coalition for Environmentally Responsible Economies), „CERES's 21st Century Corporation: The CERES Roadmap for Sustainability”, 2010, [Online] disponibil la <http://www.ceres.org/about-us/our->

- history/building-a-roadmap-for-corporate-sustainability, accesat la data de 1 august 2014 (accesarea documentelor necesită deschiderea unui cont de utilizator).
26. CEU Center for Environmental Policy and Law (CEPL), The Health and Environment Alliance (HEAL), The Coalition for Environmental Justice, Steger, T. (editor), „Making the Case for Environmental Justice in Central and Eastern Europe”, martie 2007, Budapesta, Ungaria, [Online] disponibil la http://www.cepl.ceu.hu/system/files/ceu_teljes_pdf.pdf, accesat la data de 15 martie 2012.
  27. Charnovitz, S., „Organizing for the Green Economy: What an International Green Economy Organization Could Aid”, 2012, *The Journal of Environment and Development*, vol. 21, nr. 1, pp. 44-47.
  28. Chertow, M.R., „The IPAT Equation and Its Variants. Changing Views of Technology and Environmental Impact”, 2001, *Journal of Industrial Ecology*, vol. 4, nr. 4, pp. 13-29.
  29. Chichilnisky, G. și Heal, G. (editori), *Environmental Markets. Equity and Efficiency*, New York, Chichester, West Sussex: Columbia University Press, 2000.
  30. Clapp, J., „The Privatization of Global Environmental Governance: ISO 14000 and the Developing World, în Levy, D.L. și Newell, P.J. (editori), *The Business of Global Environmental Governance*, Massachusetts Institute of Technology, 2005, pp. 223-248.
  31. Cléménçon, R., „Welcome to the Anthropocene: Rio +20 and the Meaning of Sustainable Development”, 2012, *Journal of Environment and Development*, vol. 21, nr. 3, pp. 311-338.
  32. Coen, D.J., „Environmental and Business Lobbying Alliances in Europe: Learning from Washington?”, în Levy, D. și Newell, P. (editori), *The Business of Global Environmental Governance*, Cambridge: MIT Press, 2004, pp. 197-222.
  33. Cohen, S., *Understanding Environmental Policy*, New York: Columbia University Press, 2006.
  34. Comisia Europeană, „Facts and Figures on Organic Agriculture in the European Union”, octombrie 2013, [Online] disponibil la http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/more-reports/pdf/organic-2013_en.pdf, accesat la data de 1 octombrie 2014.
  35. Comisia Europeană, „EU Environment Policy Supporting Jobs and Growth”, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011, [Online] disponibil la http://ec.europa.eu/environment/enveco/industry_employment/pdf/facts_and_figures.pdf, accesat la data de 1 octombrie 2014.
  36. Comisia Europeană, 1997, Communication from the Commission on Environmental Taxes and Charges in the Single Market, [Online] disponibil la <http://ec.europa.eu/environment/docum/pdf/979en.pdf>, accesat la data de 17 aprilie 2012.
  37. Comisia Europeană, 2002, Comunicarea Comisiei din 17 iulie 2002 privind acordurile de mediu la nivel comunitar în cadrul planului de acțiune asupra „Simplificării și îmbunătățirii reglementărilor privind mediul”, [COM(2002) 412 final] – nepublicat în JOUE.
  38. Comisia Europeană, 2007, Comunicare a Comisiei către Consiliu, către Parlamentul European, către Comitetul Economic și Social și către Comitetul Regiunilor privind revizuirea Recomandării 2001/331/CE de stabilire a unor criterii minime pentru inspecțiile de mediu în statele membre, COM(2007) 707 final – nepublicată în JOUE.
  39. Comisia Europeană, 2013, „Summary Outcome of the Online Stakeholder Consultation on the Initiative on Revision of the EU Legal Framework on Environmental Inspections”, [Online] disponibil la <http://ec.europa.eu/environment/legal/law/inspections.htm>, accesat la data de 1 octombrie 2014 (nepublicat în JOUE).
  40. Comisia ONU pentru Dezvoltare Durabilă, (Conferința ONU privind Dezvoltarea Durabilă, Rio +20), 2012, 20-22 iunie, Rio de Janeiro, „The Future We Want” [Viitorul pe care ni-l dorim], [Online] disponibil la https://rio20.un.org/sites/rio20.un.org/files/a-conf.2161-1_english.pdf, accesat la data de 1 septembrie 2014.
  41. Credit Suisse, Research Institute Thought Leadership from Credit Suisse Research and the world's foremost experts, „Investing for Impact: How Social Entrepreneurship is Redefining the Meaning of Return”, ianuarie 2012, [Online] disponibil la http://www.schwabfound.org/pdf/schwabfound/Investing_for_Impact.pdf, accesat la data de 1 septembrie 2014.
  42. Daemen, T.J., „The EC's Evolving Precautionary Principle”, 2003, *European Environmental Law Review*, pp. 6-19.
  43. Damon, M.A și Sterner, T., „Policy Instruments for Sustainable Development at Rio +20”, 2012, *Journal of Environment and Development*, vol. 21, nr. 12, pp. 143-151.
  44. de Loë R., Armitage, D., Plummer, R., Davidson, S. și Moraru, L., „From Government to Governance: A State-of-the-Art Review of Environmental Governance. Final Report. Prepared for Alberta Environment, Environmental Stewardship, Environmental Relations, Guelph, ON: Rob de Loë Consulting Services, 2009.

45. Decizia nr. 1386/2013/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 noiembrie 2013 privind un Program general al Uniunii de acțiune pentru mediu până în 2020 „O viață bună, în limitele planetei noastre”, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene OJ L 354, 28.12.2013, pp. 171-200.
46. Directiva Consiliului 85/337/CEE din 27 iunie 1985 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice sau private asupra mediului, JO no. L 175, 05.07.1985.
47. Dubash, N.K., „Toward Enabling and Inclusive Global Environmental Governance”, 2012, *The Journal of Environment and Development*, vol. 21, nr. 1, pp. 48-51.
48. Duke, C. și Gangadharan, L., „Regulation in Environmental Markets: What Can We Learn from Experiments to Reduce Salinity?”, 2005, *The Australian Economic Review*, vol. 38, nr. 4, pp. 459-469.
49. Dunnett, A., *Understanding the Market. An Introduction to Microeconomics*, ediția a 3-a, Longman, 1998.
50. Dye, T., *Understanding Public Policy*, ediția a 9-a, New Jersey: Prentice Hall, 1998.
51. Ehrenfeld, J.R., „Industrial Ecology: A Strategic Framework for Product Policy and Other Sustainable Practices”, în Ryden E. și Strahl, J. (editori), *Green goods*, Stockholm: Kretsloppsdelegationen, 1995, lucrarea draft pregătită pentru conferință [Online] disponibil la http://msl1.mit.edu/classes/esd123/2002/jre_stockholm_1994.pdf, accesat la data de 1 octombrie 2014.
52. Endres, A. și Ohl, C., „Taxes versus Quotas to Limit Global Environmental Risks: New Insights into an Old Affair”, 2000, *Environmental Economics and Policy Studies*, vol. 3, pp. 399-423.
53. Fiorino, D.J., *Making Environmental Policy*, Berkeley: University of California Press, 1995.
54. Fredriksson, P.G. și Millimet, D.L., „Is there a ‘California Effect’ in US Environmental Policymaking?”, 2002, *Regional Science and Urban Economics*, vol. 32, nr. 6, pp. 737-764.
55. Friedman, R.M., Downing, D. și Gunn, E.M., „Environmental Policy Instrument Choice: The Challenges of Competing Goals”, 2000, *Duke Environmental Law & Policy Forum*, vol. 10, pp. 327-388, [Online] disponibil la <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1160&context=delpf>, accesat la data de 1 octombrie 2014.
56. Fuchs, D. și Kalfagianni, A., „The Effectiveness of Private Environmental Governance”, în Dauvergne, P., *Handbook of Global Environmental Politics*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd., 2012, pp. 298-307.
57. Fukuyama, F., „What Is Governance?”, 2013, *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, vol. 26, nr. 3, pp. 347-368.
58. GISR, (Global Initiative for Sustainability Ratings), „Sustainability Ratings Standard. Component 1: Principles”, decembrie 2013, [Online] disponibil la <http://ratesustainability.org/standards/principles/>, accesat la data de 1 august 2014 (accesarea documentelor necesită deschiderea unui cont de utilizator).
59. Glasbergen, P., „Setting the Scene: the Partnership Paradigm in the Making” în Glasbergen, P., Biermann, F. și Mol, A.P.J. (editori), *Partnerships, Governance and Sustainable Development, Reflections on Theory and Practice*, Edward Elgar Publishing, 2007, pp. 1-25.
60. Glasbergen, P., „The Question of Environmental Governance”, în Glasbergen, P. (editor), *Co-operative Environmental Governance*, Kluwer Academic Publishers, Netherlands: 1998, pp. 1-18.
61. Godschalk, D.R., „Land Use Planning Challenges”, 2004, *Journal of the American Planning Association*, vol. 70, nr. 1, pp. 5-13.
62. Goulder, L.H. și Parry, I.W.H., „Instrument Choice in Environmental Policy”, 2008, *Review of Environmental Economics and Policy*, vol. 2, nr. 2, pp. 152-174.
63. Gray, W.B. și Shimshack, J.P., „The Effectiveness of Environmental Monitoring and Enforcement: A Review of the Empirical Evidence”, 2011, *Review of Environmental Economics and Policy*, vol. 5, nr. 1, pp. 3-24.
64. Gunningham, N., „Enforcing Environmental Regulation”, 2011, *Journal of Environmental Law*, nr. 23, vol. 2, pp. 169-201.
65. Gunningham, N., „Environment Law, Regulation and Governance: Shifting Architectures”, 2009, *Journal of Environmental Law*, vol. 21, nr. 2, pp. 179-212.
66. Guvernul României, Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă, „Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României. Orizonturi 2013-2020-2030”, București, 2008, document aprobat prin H. G. nr. 1460/2008, publicată în M. O. nr. 824/ 8.12. 2008.
67. Hamwey, R., Pacini, H. și Assunção, L., „Mapping Green Product Spaces of Nations”, 2013, *Journal of Environment & Development*, vol. 22, nr. 2, pp. 155-168.
68. Hardwick, P., Khan, B. și Langmead, J., *An Introduction to Modern Economics*, ediția a 4-a, Longman, 1994.
69. Heynen, N. și Robbins, P., „The Neoliberalization of Nature: Governance, Privatization, Enclosure and Valuation”, 2005, *Capitalism Nature Socialism*, vol. 16, nr. 1, pp. 5-8.

70. Hildebrand, P.M., „The European Community’s Environmental Policy, 1957 to 1992: From Incidental Measures to an International Regime?”, în Jordan, A. (editor), *Environmental Policy in the European Union. Actors, Institutions and Processes*, Earthscan, 2005, pp. 19-41.
71. Hintermann, B., „Market Power, Permit Allocation and Efficiency in Emission Permit Markets”, 2011, *Environmental and Resource Economics*, vol. 49, pp. 327-349.
72. Holzinger, K., Knill, C. și Arts, B. (editori), *Environmental Policy Convergence in Europe, The Impact of International Institutions and Trade*, Cambridge University Press, 2008.
73. ICC, (International Chamber of Commerce), „The Business Charter for Sustainable Development. Principles for Environmental Management”, 2000, [Online] disponibil la <http://www.iccwbo.org/advocacy-codes-and-rules/areas-of-work/environment-and-energy/business-charter-for-sustainable-development/>, accesat la data de 1 august 2014.
74. ISBER, (Institute for Social, Behavioral, and Economic Research), Delmas, M.A. și Toffel, M.W., „Survey Questionnaire on Environmental Management Practices: Summary of Results by Industry and Practices”, ISBER Publications, 2008, [Online] disponibil la <http://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=34534>, accesat la data de 1 august 2014.
75. Jacobs, M., *The Politics of the Real World*, London: Earthscan, 1996.
76. Jaffe, A.B., Peterson, S.R., Portney, P.R. și Stavins, R.N., „Environmental Regulation and the Competitiveness of US Manufacturing: What Does the Evidence Tell Us?”, 1995, *Journal of Economic Literature*, vol. 33, pp. 132-163.
77. Jänicke, M., „The Political System’s Capacity for Environmental Policy” în Jänicke, M. și Weidner, H. (editori), *National Environmental Policies: A Comparative Study of Capacity Building*, Berlin: Springer, 1997, pp. 1-24.
78. Jans, J. și Vedder, H.H.B., *European Environmental Law*, ediția a 3-a, Groningen: Europa Law Publishing, 2008.
79. Jehlička, P. și Tickle, A., „Influența extinderii către est asupra mediului: sfârșitul politicii progresiste de mediu a UE?”, în Carmin, J. și VanDeveer, S. D. (editori), *Extinderea UE și protecția mediului. Schimbări instituționale și politici de mediu în Europa Centrală și de Est*, Chișinău: Editura Arc (versiunea în limba română), 2005, pp. 73-90.
80. Jepson, E.J. și Edwards, M.M., „How Possible Is Sustainable Urban Development? An Analysis of Planners’ Perceptions about New Urbanism, Smart Growth and the Ecological City”, 2010, *Planning Practice and Research*, vol. 25, nr. 4, pp. 417-437.
81. Johnstone, N. (editor)/OECD, *Environmental Policy and Corporate Behaviour*, Cheltenham, Northampton: Edward Elgar Publishing, 2007.
82. Jordan, A. (editor), *Environmental Policy in the European Union. Actors, Institutions and Processes*, Earthscan, 2005.
83. Jordan, A., Wurzel, R.K.W. și Zito, A.R., „‘New’ Instruments of Environmental Governance: Patterns and Pathways of Change”, în Jordan, A., Wurzel, R.K.W. și Zito, A.R. (editori), *‘New’ Instruments of Environmental Governance? National Experiences and Prospects*, Taylor & Francis e-Library, 2005, pp. 2-24.
84. Jordan, A., Wurzel, R.K.W. și Zito, A.R., „‘New’ Instruments of Environmental Governance: Patterns and Pathways to Change”, 2003, *Environmental Politics*, vol. 12, nr. 1, pp. 1-24.
85. Jordan, A., Wurzel, R.K.W. și Zito, A.R., „Environmental Governance... or Government? The International Politics of Environmental Instruments”, în Dauvergne, P. (editor), *Handbook of Global Environmental Politics*, Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2005, pp. 202-217.
86. Klepetar, D., „Technology-Forcing and Law-Forcing: The California Effect in Environmental Regulatory Policy”, lucrare prezentată la Annual Meeting of the Western Political Science Association, 22-24 martie 2012, Portland, Oregon, [Online] disponibil la <http://wpsa.research.pdx.edu/meet/2012/klepetar.pdf>, accesat la data de 1 octombrie 2014.
87. Klok, P.-J., „A Classification of Instruments for Environmental Policy”, în Dente, B. (editor.), *Environmental Policy in Search of New Instruments*, Kluwer Academic Publishers, 1995, pp. 21-36.
88. Knoepfel, P. (editor), *Environmental Policy Analyses. Learning from the Past for the Future – 25 Years of Research*, Springer, 2007.
89. Kotzé, L.J., *Global Environmental Governance. Law and Regulation for the 21st Century*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd., 2012.
90. Krämer, L., „The Genesis of EC Environmental Principles”, în Macrory, R., Havercroft, I. și Purdy, R. (editori), *Principles of European Environmental Law*, Groningen: Europa Law Publishing, 2004, pp. 31-47.
91. Krueger, R. și Gibbs, D., „‘Third Wave’ Sustainability? Smart Growth and Regional Development in the USA”, 2008, *Regional Studies*, vol. 42, nr. 9, pp. 1236-1274.

92. Lasok, D., *Law and Institutions of the European Union*, ediția a 6-a, Butterworths, 1994.
93. Lee, M., *EU Environmental Law, Challenges, Change and Decision-Making*, Oxford: Hart Publishing, 2005.
94. Leroy, P. și Arts, B. „Institutional Dynamics in Environmental Governance”, în Arts, B. și Leroy, P. (editori), *Institutional Dynamics in Environmental Governance*, Springer, 2006, pp. 1-21.
95. Lifset, R. și Graedel, T.E., „Industrial Ecology: Goals and Definitions”, în Ayres, R. și Ayres, L.W. (editori), *A Handbook of Industrial Ecology*, Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2002, pp. 3-15.
96. Lipschutz, R.D., „Environmental Regulation, Certification and Corporate Standards: A Critique” în Dauvergne, P. (editor), *Handbook of Global Environmental Politics*, Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2005, pp. 218-232.
97. Lister, J., *Corporate Social Responsibility and the State: International Approaches to Forrest Co-Regulation*, UBC Press, 2011.
98. Long, B., „Environmental Regulation”, *The OECD Observer*, nr. 206, iunie/iulie 1997, pp. 14-18, [Online] disponibil la <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/product/9709031e.pdf>, accesat la data de 1 octombrie 2014.
99. Määttä, K., *Environmental Taxes. An Introductory Analysis*, Northampton, MA: Edward Elgar Publishing Ltd., 2006.
100. March, J.G. și Olsen, J.P., „The Institutional Dynamics of International Political Orders”, 1998, *International Organization*, vol. 52, no. 4, pp. 943-969.
101. McCarthy, J., „Privatizing Conditions of Productions: Trade Agreements as Neoliberal Environmental Governance”, 2004, *Geoforum*, vol. 35, nr. 3, pp. 327-341.
102. Minea, E.M., *Protecția mediului*, Cluj-Napoca: Accent, 2008.
103. Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile, „Ghid generic privind evaluarea de mediu pentru planuri și programe”, Program Phare 2004 - Întărirea capacității instituționale pentru implementarea și punerea în aplicare a Directivei SEA și a Directivei de Raportare, Octombrie 2007, [Online] disponibil la <http://www.anpm.ro/files2/Ghid%20generic%20privind%20evaluarea%20de%20mediu%20pentru%20pl.pdf>, accesat la data de 10 aprilie 2012.
104. Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile, „România către o societate durabilă. Indexul Societății Durabile – ISD – România 2008”, [Online] disponibil la <http://www.romaniadurabila.net/romania%20catre%20o%20societate%20durabila.pdf>, accesat la data de 1 octombrie 2014.
105. Mitchell, R.B., „Technology Is Not Enough: Climate Change, Population, Affluence, and Consumption”, 2012, *The Journal of Environment and Development*, vol. 21, nr. 1, pp. 24-27.
106. Murphy-Greene, C., „Environmental Justice: a Global Perspective”, în Thai, K.V., Rahm, D. și Cogburn, J.D. (editori), *Handbook of Globalization and the Environment*, Boca Raton, FL: Taylor & Francis Group, 2007, pp. 473-490.
107. Nentjesa, A., de Vriese, F.P. și Wiersma, D., „Technology-Forcing through Environmental Regulation”, 2007, *European Journal of Political Economy*, vol. 23, pp. 903-916.
108. Newell, Peter, „The Marketization of Global Environmental Governance. Manifestations and Implications”, în Park, J., Conca, K. și Finger M. (editori), *The Crisis of Global Environmental Governance. Towards a New Political Economy of Sustainability*, London/ New York: Routledge, 2008, pp. 77-95.
109. Nicolaisen, J. și Hoeller, P., „Economics and the Environment: A Survey of Issues and Policy Options”, 1990, OECD Economics Department Working Papers, No. 82, OECD Publishing, [Online] disponibil la <http://dx.doi.org/10.1787/658785422370>, accesat la data de 11 octombrie 2011.
110. Nill, J., „Innovation Dynamics for Adaptive Long-term Policies: An Evolutionary Approach”, în Siebenhüner, B., Arnold, M., Eisenack, K. și Jacob, K. (editori), *Long-Term Governance for Social-Ecological Change*, Routledge, 2013, pp. 127-146.
111. OECD (Working Party on Economic and Environmental Policy Integration), „Economic Instruments for Pollution Control and Natural Resources Management in OECD Countries: A Survey”, 1999, [Online] disponibil la [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=ENV/EPOC/GEEI\(98\)35/REV1/FINAL](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=ENV/EPOC/GEEI(98)35/REV1/FINAL), accesat la data de 1 octombrie 2014.
112. OECD, „Economic Instruments for Environmental Protection”, Paris: OECD, 1989.
113. OECD, „Ensuring Environmental Compliance, Trends and Good Practices”, 2009, [Online] disponibil la <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/product/9709031e.pdf>, accesat la data de 1 octombrie 2014.
114. OECD, „Environmental Taxes and Green Tax Reform”, Paris: OECD, 1987.

115. OECD, „Environmentally Related Taxes in OECD Countries. Issues and Strategies”, Paris: OECD, 2001, [Online] disponibil la <http://www.cbd.int/financial/fiscalenviron/g-fiscaltaxes-oecd.pdf>, accesat la data de 1 octombrie 2014.
116. OECD, „OECD Guidelines for Multinational Enterprises”, OECD Publishing, 2011, [Online] disponibil la <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>, accesat la data de 1 august 2014.
117. OECD, „Taxation, Innovation and the Environment”, Paris: OECD, 2010, [Online] disponibil la http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/environment/taxation-innovation-and-the-environment_9789264087637-en#page1, accesat la data de 1 octombrie 2014.
118. OECD, „Voluntary Approaches for Environmental Policy, Effectiveness, Efficiency and Usage in Policy Mixes”, Paris: OECD Publication Service, 2003.
119. OECD, *Sustainable Development: Critical Issues*, Paris, OECD, 2001.
120. ONU, „Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future”, 1987, [Online] disponibil la http://conspect.nl/pdf/Our_Common_Future-Brundtland_Report_1987.pdf, accesat la data de 1 octombrie 2014.
121. ONU, Departamentul Afaceri economice și sociale, „Agenda 21”, 1992, [Online] disponibil la <http://www.unep.org/documents.multilingual/default.asp?documentid=52>, accesat la data de 1 octombrie 2014.
122. Osborne, S.P. (editor), *The New Public Governance? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*, New York: Routledge, 2010.
123. Parlamentul European, 2008, Propunere de Rezoluție depusă pe baza întrebării cu solicitare de răspuns oral B6-000/2008 în conformitate cu articolul 108 alineatul (5) din Regulamentul de procedură de la Miroslav Ouzký în numele Comisiei pentru mediu, sănătate publică și siguranță alimentară referitoare la revizuirea Recomandării 2001/331/CE de stabilire a unor criterii minime pentru inspecțiile de mediu în statele member, [Online] disponibil la adresa http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/re/735/735173/735173ro.pdf, accesat la data de 17 aprilie 2012.
124. Paterson, M., „Interpreting Trends in Global Environmental Governance”, 1999, *International Affairs*, vol. 75, nr. 4, pp. 793-802.
125. Paterson, M., „Sustainable Consumption? Legitimation, Regulation, and Environmental Governance”, în Park, J., Conca, K. și Finger, M (editori), *The Crisis of Global Environmental Governance: Towards a New Political Economy of Sustainability*, Routledge, 2008, pp. 110-130.
126. Pattberg, P., „Private Governance Organizations in Global Environmental Politics” în Biermann, F., Siebenhuner, B. și Schreyogg A., *International Organizations in Global Environmental Governance*, New York: Routledge, 2009, pp. 223-243.
127. Persson, Å.M., *Choosing Environmental Policy Instruments: Case Studies of Municipal Waste Policy in Sweden and England*, teză de doctorat susținută la The London School of Economics and Political Science, 2007, (nepublicată).
128. Plumptre, T. și Graham, J., „Governance and Good Governance: International and Aboriginal Perspectives”, Institute on Governance, December 3, 1999, pp. 1-27.
129. Portney, K.E., *Taking Sustainable Cities Seriously. Economic Development, the Environment, and Quality of Life in American Cities*, Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2003, pp. 101-123.
130. Portney, K.E., *Taking Sustainable Cities Seriously. Economic Development, the Environment, and Quality of Life in American Cities*, Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2003.
131. Recomandarea 2001/331/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 aprilie 2001 de stabilire a unor criterii minime pentru inspecțiile de mediu în statele membre, JO L 118 din 27.04.2001.
132. Regulamentul (CE) nr. 1980/2000 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iulie 2000 privind o schemă revizuită de acordare a etichetei ecologice, JO L 237, 21.09.2000.
133. Regulamentul (CE) nr. 761/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 19 martie 2001 privind participarea voluntară a organizațiilor la un sistem comunitar de management de mediu și audit (EMAS), JO L 114 din 24.04.2001.
134. Reijnders, L., „The X Factor Debate: Setting Targets for Eco-Efficiency”, 1998, *Journal of Industrial Ecology*, vol. 2, nr. 1, pp. 13-22.
135. Rhodes, R.A.W., „The New Governance: Governing without Government”, 1996, *Political Studies*, vol. XLIV, pp. 652-667.
136. Schneider, V., Leifeld, P. și Malang, T., „Coping with Creeping Catastrophes: National Political Systems and the Challenge of Slow-Moving Policy Problems”, în Siebenhüner, B., Arnold, M., Eisenack, K. și Jacob, K. (editori), *Long-Term Governance for Social-Ecological Change*, Routledge, 2013, pp. 221-238.

137. Scott, J., „The Precautionary Principle before the European Courts”, în Macrory, R., Havercroft, I. și Purdy, R. (editori), *Principles of European Environmental Law*, Groningen: Europa Law Publishing, 2004, pp. 31-47
138. Seelarbokus, C.B., „Assessing the Effectiveness of International Environmental Agreements (IEAs): Demystifying the Issue of Data Unavailability”, 2014, *Sage Open*, vol. 4, ianuarie-martie, pp. 1-18.
139. Seelos, C. și Mair, J., „Hope for Sustainable Development: How Social Entrepreneurs Make It Happen”, în Ziegler, R., *An Introduction to Social Entrepreneurship. Voices, Preconditions, Contexts*, Edward Elgar Publishing Ltd., 2009, pp. 228-246.
140. Siebenhüner, B., Arnold, M., Eisenack, K. și Jacob, K. (editori), *Long-Term Governance for Social-Ecological Change*, Routledge, 2013.
141. Sprinz, D.F., „Long-Term Environmental Policy: Challenges for Research”, 2012, *The Journal of Environment and Development*, vol. 21, no. 1, pp. 67-70.
142. Sterner, T., Damon, M., Kohlin, G. și Visser, M., „Capacity Building to Deal with Climate Challenges Today and in the Future”, 2012, *Journal of Environment and Development*, vol. 21, nr. 1, pp. 71-75.
143. Sterner, T., *Policy Instruments for Environmental and Natural Resource Management*, Washington, D.C.: Resources for the Future Press and World Bank, 2003.
144. Steurer, R. și Martinuzzi, A., „Editorial: From Environmental Plans to Sustainable Development Strategies”, 2007, *European Environment*, nr. 17, pp. 147-151.
145. Stiglitz, J., „Symposium on Organisations and Economics”, 1991, *Journal of Economic Perspectives*, vol. 5, nr. 2, pp. 15-24.
146. Szerszynski, B., „The Post-ecologist Condition: Irony as Symptom and Cure”, în Blühdorn, I. și Welsh, I. (editori), *The Politics of Unsustainability. Eco-Politics in the Post-Ecologist Era*, Abingdon, Oxon: Routledge, 2008, pp. 153-171.
147. Thaler, R.H. și Sunstein, C.R., *Nudge: Improving Decisions about Health, Wealth, and Happiness*, Penguin Books, 2009.
148. Tickner, J.A. (editor), *Precaution, Environmental Science and Preventive Public Policy*, Island Press, 2003.
149. Tratatul privind Uniunea Europeană, 1992, publicat în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, C92/C 191 /01, vol. 35, 29 iulie 1992.
150. Tsang, S., Burnett, M., Hills, P. și Welford, R., „Trust, Participation and Environmental Governance in Hong Kong”, 2009, *Environmental Policy and Governance*, vol. 19, nr. 2, pp. 99-114.
151. UK Energy Research Centre, Parag, Y. și Strickland, D. „Personal Carbon Budgeting: What people need to know, learn and have in order to manage and live within a carbon budget, and the policies that could support them?”, iunie 2009, Working Paper UKERC/WP/DR/2009/014, [Online] disponibil la <http://www.eci.ox.ac.uk/research/energy/downloads/paragstrickland09pcbudget.pdf>, accesat la data de 1 octombrie 2014.
152. UNEP, Grupul Consultativ al Miniștrilor sau Reprezentanților la Nivel Înalt, „Second Meeting of the Consultative Group of Ministers or High-level Representatives on International Environmental Governance. Nairobi-Helsinki Outcome”, Espoo, Finlanda, 21-23 noiembrie 2010, [Online] disponibil la <http://www.unep.org/environmental-governance/Portals/8/documents/Events/NairobiHelsinkiFinalOutcomeEdited.pdf>, accesat la data de 18 august 2014.
153. Vedder, H., *Competition Law and Environmental Protection in Europe; Towards Sustainability?*, Groningen: Europa Law Publishing, 2003.
154. Vercaemst, P. et al., „Sectoral Costs of Environmental Policy”, 2007/IMS/R/427, studiu realizat sub autoritatea Comisiei Europene, DG Mediu, decembrie 2007, [Online] disponibil la http://ec.europa.eu/environment/enveco/industry_employment/pdf/sectoral_costs_summary.pdf, accesat la data de 1 octombrie 2014.
155. Vogel, D., „Trading Up and Governing Across: Transnational Governance and Environmental Protection”, 1997, *Journal of European Public Policy*, vol. 4, nr. 4, pp. 556-571.
156. Vogler, J., „The European Contribution to Global Environmental Governance”, 2005, *International Affairs*, vol. 81, nr. 4, pp. 835-850.
157. Weimer, D.L. și Vining, A.R., *Policy Analysis*, ediția a 5-a, Boston: Longman, 2011.
158. Wellings, R., „Editorial: Environmental Policy – Private Choice or Public Choice?”, 2011, *Economic Affairs*, nr. 1, pp. 1-3.
159. Wesselink, A., Paavola, J., Fritsch, O. și Renn, O., „Rationales for Public Participation in Environmental Policy and Governance: Practitioners’ Perspectives”, 2011, *Environment and Planning A*, vol. 43, nr. 11, pp. 2688-2704.

160. Wiedmann, T., Lenzen, M., Turner, K. și Barrett, J., „Examining the Global Environmental Impact of Regional Consumption Activities – Part 2: Review of Input-Output Models for the Assessment of Environmental Impacts Embodied in Trade”, 2007, *Ecological Economics*, vol. 61, nr. 1, pp. 15-26.
161. Winter, G., „The Legal Nature of Environmental Principles in International, EC and German Law”, în Macrory, R. (editor), *Principles of European Environmental Law*, Groningen: Europa Law Publishing, 2004, pp. 9-28.
162. Young, O.R., „Effectiveness of International Environmental Regimes: Existing Knowledge, Cutting-Edge Themes, and Research Strategies”, 2011, *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, vol. 108, no. 50, pp. 19853-19860.
163. Young, O.R., „Why is There No Unified Theory of Environmental Governance?”, în Dauvergne, P. (editor), *Handbook of Global Environmental Politics*, Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2005, pp. 170-184.
164. Yu, B., Shaw, D., Fu, T.T. și Lai, L.W.C., „Property Rights and Contractual Approach to Sustainable Development”, 2000, *Environmental Economics and Policy Studies*, vol. 3, pp. 291-309.
165. Zito, A.R., „Task Expansion: A Theoretical Overview”, în Jordan, A. (editor), *Environmental Policy in the European Union. Actors, Institutions and Processes*, Earthscan, 2005, pp. 141-162.

Site-uri web:

166. Follow-up site pentru Rio +20, <http://sustainabledevelopment.un.org/>
167. Site Rio +20, <http://www.uncsd2012.org/thefuturewewant.html>